

Tek Sayfalık ARA'lar

TOPLUMUN AFET BİLİNCİNİN ARTMASINA YÖNELİK BİLİMSEL YAKLAŞIMLAR (2)

Bu yazı dizisinde, toplumun afet bilincinin artırılması amacıyla yapılan akademik çalışmalar taranarak, bilimsel modellerin göz önünde bulundurulması gereken politika çerçeveleri ve ilkeler ortaya koyulmaktadır.

Risk Algısı ve İletişim

Bireylerin bir riski nasıl algıladığı ("*Bir risk var mı ve varsa bu riskten olumsuz etkilenir miyim?*" vb.) ve bu riskle ilgili iletişim ağında deneyimlediği sosyal-bilişsel süreçler, afet hazırlığına giden yolda ilk durak olarak nitelendirilebilir. Düşük risk algısı ve etkin olmayan risk iletişimi, hazırlıklı olmayı engelleme potansiyeline sahiptir. Aksine, yüksek ve gerçekçi risk algısı ve risk iletişiminde sosyal-bilişsel süreçlerin başarıyla tamamlanması afet hazırlığının önemli bir ilk adımı olarak görünmektedir. Ancak, bu noktada risk algısını arttırarak hazırlığı arttırmanın hedeflendiği çalışmaların sonuçlarının beklenen derecede olumlu olmadığı görülmüştür.

Literatürdeki araştırmalar, risk algısı ile afet hazırlığı arasında ilişkinin zayıf olduğuna işaret etmektedir. Diğer bir deyişle, kişilerin risk algısı arttırılsa bile hazırlık seviyeleri sadece afet risk yönetiminin tepki ve iyileşme dönemlerini kapsayan davranışlar (*Örneğin, deprem sonrası buluşma yerlerinin tespit edilmesi, acil durum çantası hazırlanması*) az miktarda olumlu yönde değişmektedir (*Solberg ve diğ., 2010*). Deprem örneğinde, mobilyaları sabitlemek ya da afet sigortası yaptırmak gibi özellikle afet öncesi dönemi kapsayan davranışlar genellikle kapsam dışında kalmaktadır. Üstelik, bu tablo farklı kültürlerde ve farklı tehlikeler için benzer olup, yüksek tehlike riskinin bulunduğu coğrafi bölgelerde yaşayan toplumlarda da görülmektedir (*Joffe ve diğ., 2013, Karancı ve diğ., 2005; Paton ve diğ., 2006; Tekeli ve diğ., 2010*).

Bu yüzden, risk algısından afet hazırlığına giden yolun hangi kavşaklardan geçtiğini; yani, bu yolda hangi bireysel ve toplumsal psikolojik etkenlerin rol oynadığını anlama gerekliliği doğmaktadır.

Hazırlık Kapasitesinin Geliştirilmesi

Tehlikenin farkında olmak ve buna dair bir risk algılamasının yanı sıra, bireylerin öz yeterlik, kolektif yeterlik, tepki yeterliği, sonuç beklentisi ve sorun odaklı baş etme (*Karancı, 2009; 2013*) gibi psikolojik kapasitelerinin geliştirilmesi, hazırlıklı olmayı güçlendirecektir.

Öz yeterlilik, yani kişilerin hazırlıklı olma davranışlarını uygulayabileceklerine dair kendilerini yeterli hissetmeleri önemlidir. Bir başka deyişle, neler yapılabileceğini bilmenin yanı sıra kişiler bunları yapabileceklerine inanmalıdırlar. Bunun yanı sıra, kolektif yeterlik, yani içinde yaşadıkları toplumun bir üyesi olarak diğer üyelerle birlikte bir toplum olarak gereken eylemleri yapabileceklerine dair güvenleri de olmalıdır. Ayrıca yapılacak uygulamaların / hazırlıklı olmanın tehlikenin olumsuz etkilerini azaltmada yeterli ve etkili olacağını düşünmeleri önemlidir.

Afet zararlarını düşündüklerinde olası zararları azaltmak için duygularla "oyalanmak" veya duyguları "bastırmak" (*Örneğin, başka şeyler düşünmek, sakinleştirici ilaçlar kullanmak*) yerine yapıcı eyleme / harekete geçmenin etkili olacağını düşünmeleri sağlanarak da bu psikolojik kapasiteler geliştirilebilir. Dolayısıyla eğitim programlarında bu kapasitelerin geliştirilmesi ana hedeflerden biri olmalıdır.

09 Ekim 2020
Afet Risklerini Azaltma Grubu